

Perheenä pakomatkan jälkeen -

Pakolaistaustaisten lapsiperheiden hyvinvointia edistävät ja estävät tekijät kotoutumisen alkuvaiheessa. Yhteiskehittämisen keinoin kohti tarkoituksen mukaisia ennaltaehkäiseviä palveluita Oulussa.

Iida-Maria Bimberg, sosionomi (AMK),
sosionomi YAMK -opiskelija

YAMK- opinnäytetyö 2023: Perheenä pakomatkan jälkeen

- Tutkimuksellisen kehittämistyön tarkoitus:
  - Kuvailla kotoutumisen alkuvaiheessa olevien pakolaistaustaisten lapsiperheiden hyvinvointia edistäviä ja estäviä tekijöitä kotoutumisen alkuvaiheessa, sekä edistää tarkoituksen mukaisten ennaltaehkäisevien palvelujen kehittämistä Oulussa.
- Tutkimuksellisen kehittämistyön tavoite:
  - Pakolaistaustaisten lapsiperheiden ennaltaehkäisevät palvelut vastaavat paremmin heidän tarpeitaan.
- Tutkimusvaiheen keskeinen yhteistyötaho:
  - Oulun kaupungin kotoutumista edistävät palvelut
- Kehittämispäivän järjestelyissä yhteistyötahona SOS-lapsikylä ja Oulun kaupunki
- Kehittämispäivään osallistuneet yhteistyötahot.:
  - Oulun kaupunki (s2-opetus, perusopetus, nuorisotoimi, kotoutumispalvelut)
  - Oulun maahanmuuttajaneuvosto
  - Pohde (lapsiperheiden palvelut, kotoutumista tukevat sosiaalipalvelut)
  - Oulun yliopisto
  - Ely-keskus
  - Vastaanottokeskus
  - 3.sektorin toimijat (tavoiteltu Oulun alueen LNP-järjestöverkoston kautta sekä Vuolle Settlementin järjestämän kotoutumistyön verkoston kautta)Oulun kaupunki (s2-opetus, perusopetus, nuorisotoimi, kotoutumispalvelut)

Käsitteet pakolaisuuden ja maahanmuuton ympärillä

Ulkomaalaistaustainen:
Itse maahan muuttaneiden lisäksi myös ne Suomessa syntyneet henkilöt, joiden molemmat vanhemmat, tai ainoa tiedossa oleva vanhempi on syntynyt ulkomailla.

Maahanmuuttaja/Siirtolainen:
Henkilö joka muuttaa maahan mistä tahansa syystä.

Turvapaikanhakija:
Henkilö, joka hakee suojelua ja oleskeluoikeutta vieraasta valtiosta.

Turvapaikanhakijan asiaa käsitellään maahanmuuttovirastossa, ja perusteita kansainvälisen suojelun tarpeeseen vasta tarkastellaan.

Paluumuuttaja:
Suomeen muuttavaa henkilö, jolla on suomalaiset sukujuuret tai muutoin läheinen yhteys Suomeen.

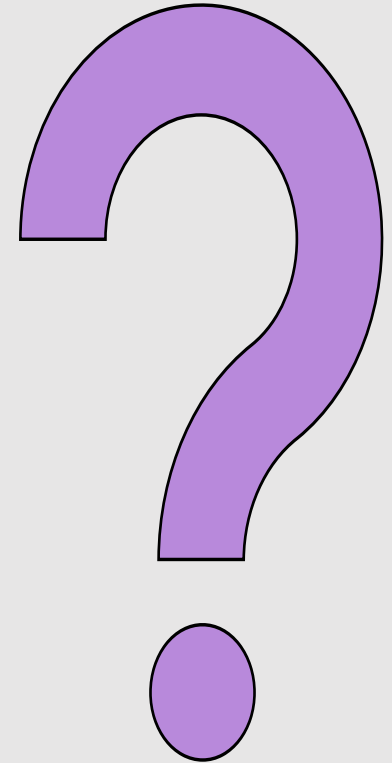
Pakolainen:
Ulkomaalainen, jolla on perusteltu syy pelätä joutuvansa vainotuksi alkuperänsä, uskonnon, kansalaisuuden, poliittisen mielipiteen tai tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen vuoksi. Saanut UNHCR myöntämänä pakolaisaseman, tai turvapaikan valtiolta.

Tilapäistä suojelua saava:
Tällä hetkellä koskee Ukrainalaisia sotaa paenneita.

Hallituksen esityksellä (135/2022) lakeja muutettiin niin, että palveluiden järjestämisen näkökulmasta kuntapaikan saatua rinnastetaan pakolaistaseman saaneeseen.

Tutkimuksellisessa kehittämistyössä ollaan kiinnostuttu näistä kohderyhmistä.

Tutkimuskysymykset

1. Millaisia hyvinvointia edistäviä tekijöitä kotoutumisen alkuvaiheessa olevilla pakolaistaustaisilla lapsiperheillä on?
2. Millaisia hyvinvointia estäviä tekijöitä kotoutumisen alkuvaiheessa olevilla pakolaistaustaisilla lapsiperheillä on?

Tutkimuskysymysten pohjalta laadittiin viitekehys

Pakolaisperheiden hyvinvointia estäviä tekijöitä

Perheen sisäisiin suhteisiin liittyvät tekijät

- Muutokset perhedynamiikassa
- Muutokset perheenjäsenten rooleissa ja valtasuhteissa
- Heikentyneet kiintymyssuhteet
- Osa perheestä toisessa maassa
- Perheenjäseniä menehtynyt
- Yksinhuoltajuus

Perheen ulkopuolisiin suhteisiin liittyvät tekijät

- Eristäytyminen ja yksinäisyys
- Suvun tuen puute
- Läheisten kaipaaminen
- Menetetyt ihmissuhteet
- Tuen puute saman kulttuuritaustan omaavilta

Kotoutumisprosessiin liittyvät tekijät

- Akkulturaatiostressi
- Akkulturaatioprosessin erot
- Kielelliset haasteet
- Eriaikainen kotoutuminen
- Uuden maan kasvatustapojen poikkeaminen totutuista
- Autoritäärisen tai passiiviseen kasvatustapaan turvautuminen

Terveyden ja mielenterveyteen liittyvät tekijät

- Traumaattiset kokemukset
- Traumaattinen oireilu, erityisesti PTSD
- Masennus- ja ahdistuneisuusoireet
- Ikävät muistot
- Pakomatkan epävarmuuden synnyttämä ennustamattomuuden ja turvattomuuden tunne
- Fyysinen sairaus tai vamma
- Vanhemmuuteen liittyvä stressi

Osallisuuden ja yhteiskuntaan liittyvät tekijät

- Oman totutun sosioekonomisen aseman menettäminen
- Taloudelliset haasteet
- Pakolaiseksi leimautuminen
- Stressaava yhteiskunta
- Rasismi ja syrjintä

Iida-Maria Bimberg, Sosionomi AMK

Pakolaisperheiden hyvinvointia edistäviä tekijöitä

Perheen sisäisiin suhteisiin liittyvät tekijät

- Menneiden haasteiden kohtaaminen yhdessä
- Hyvä, aktiivinen vuorovaikutus
- Lämmön ja kiintymyksen osoittaminen
- Vanhempien empatia lapsia kohtaan
- Perheenyhdistäminen
- Perheen yhdessä viettämä aika
- Tuki vuorovaikutussuhteille

Perheen ulkopuolisiin suhteisiin liittyvät tekijät

- Lähellä asuvat sukulaiset
- Etäsuhteiden ylläpitäminen kaukana asuviin sukulaisiin
- Rahan lähettäminen läheisille
- Tuki saman kulttuuritaustan omaavilta

Kotoutumisprosessiin liittyvät tekijät

- Tieto kohdemaan kasvatustavoista ja laeista
- Pyrkimys avoimeen vuorovaikutukseen erilaisista kulttuurisista arvoista
- Uskontoon turvautuminen
- Oman kulttuurin ylläpitäminen
- Vanhemmat opettavat lapsille äidinkieltä ja kotimaansa historiaa
- Yhteyden kokemukset, vastavuoroinen tuki
- Kokemukset saavutuksista

Terveysten ja mielenterveyteen liittyvät tekijät

- Hyvien muistojen jakaminen
- Hyvä perheen sisäinen tunnelmaisuus
- Keskinäinen luottamus
- Kokemusten jakaminen
- Perheen hyvä toimintakyky
- Lapsikeskeinen vuorovaikutus ja virittynyt kiintymyssuhde

Osallisuuden ja yhteiskuntaan liittyvät tekijät

- Turvallisuus
- Mahdollisuus elää rauhassa ja vapaana
- Demokraattiset oikeudet ja itsenäisyys
- Yhteiskunnan palvelut
- Työ/Vapaaehtoistyö
- Palveluiden kulttuurisensitiivisyys ja inklusiivisuus
- Kotoutumispalveluiden perhekeskeisyys
- Vanhemmuutta tukevat interventiot

Iida-Maria Bimberg, Sosionomi AMK

Tutkimusvaihe

Tutkittavat rekrytoitiin Oulun kaupungin kotoutumispalveluista

Tulkatut kieliryhmittäiset tutkimusinfot → alustavasti kiinnostuneet jättivät yhteystiedot

Omalle äidinkielelle käännetty tutkimustiedote lähetettiin kiinnostuneille

Suostumuslomakkeen sisältö tulkattiin ennen haastattelua

Tietoa kerättiin teemahaastattelulla

Haastattelut järjestettiin parihaastatteluina, tilaisuudet olivat tulkattuja
4 perheen vanhemmat, yhteensä 8 henkilöä

Haastattelut nauhoitettiin

Tulokset analysoitiin teoriaohjaavalla sisällönanalyysillä

Aineisto litteroitiin

Litteroitu aineisto teemoiteltiin

Tuloksia verrattiin aiempien tutkimusten tuloksiin

Kehittämisvaihe

- Kehittämistehtävä: Miten Oulun alueen toimijat voivat yhteiskehittämisen keinoin kehittää ennaltaehkäiseviä palveluita vastaamaan paremmin kotoutumisen alkuvaiheessa olevien pakolaistaustaisten lapsiperheiden tarpeita?
- Kehittämispäivään osallistui yhteistyötahoja useista organisaatioista
  - Oulun kaupunki (perusopetus, aikuisten perusopetus, nuorisotoimi, kotoutumispalvelut, yhdenvertainen Oulu 2026 -hanke)
  - Pohde (lapsiperheiden palvelut)
  - Pohjois-Pohjanmaan Ely-keskus
  - Oulun vastaanottokeskus
  - 3.sektorin toimijat (EHYT ry, SOS-lapsikylä, SPR, Ensi- ja turvakoti, Oulun vastaanottokeskuksen tukiyhdistys)
- Kehittämispäivän rakenne mukaili erätaukokeskustelua
  - Alustus aiheeseen (tutkimusvaiheen, viitekehyksen ja tutkimustulosten esittely)
  - Hetken oma pohdinta ja pariporinat
  - Yhteinen keskustelu
  - Yhteisten ratkaisujen hakeminen Learning Cafe -työskentelyn avulla
  - Yhteenveto ja jatkosta sopiminen
- Learning Cafen ratkaisuehdotukset lisätty tutkimustulosten joukkoon.
- Yhteisen pohdinnan koonti lisätty esityksen loppuun.

Tutkimustulosten teemoittelu

Tutkimustulokset teemoiteltiin viiteen osa-alueeseen:

Perheen sisäisiin suhteisiin
liittyvät tekijät

Perheen ulkopuolisiin
suhteisiin liittyvät tekijät

Kotoutumisprosessiin liittyvät
tekijät

Terveyteen ja
mielenterveyteen liittyvät
tekijät

Yhteiskuntaan, osallisuuteen ja
ympäristöön liittyvät tekijät

Ympäristöön liittyvät tekijät nousivat esiin osa-alueena, jota ei noussut viitekehystä rakennettaessa

→ Pakolaisperheiden hyvinvoinnin tukemiseen tarvitaan useita toimijoita eri sektorilta

Perheen sisäisiin suhteisiin liittyvät tekijät

- Pakolaisuuden kokemukset, stressi ja traumaattiset kokemukset vaikuttavat myös perheen sisäisiin suhteisiin
- Epävarmuus ja stressi aiheuttaa erimielisyyksiä
- Apuna avoin keskustelu, tunteiden ilmaisu, rakkaus ja ymmärrys mistä ristiriitatilanteet johtuvat
- Yhdessä vietetty aika vahvistaa ja tuottaa hyvinvointia
- Roolimuutoksia tapahtui, mutta ei aiheuttanut ongelmia, kun
  - Perheessä oli avoin keskustelukulttuuri
  - Rooleissa oli joustoa
  - Päätökset tehtiin yhdessä
  - Toisia tuettiin puolin ja toisin
- Ulkopuolista tukea vanhemmuudelle ja perhesuhteille toivottiin

Hyvinvointia edistävät tekijät:

- Lasten tuottama ilo
- Avoin keskustelu
- Tunteiden ilmaisu
- Keskinäisen rakkauden kokemus
- Yhdessä vietetty aika
- Joustavat roolit
- Parisuhteessa toisten tukeminen

Hyvinvointia estävät tekijät

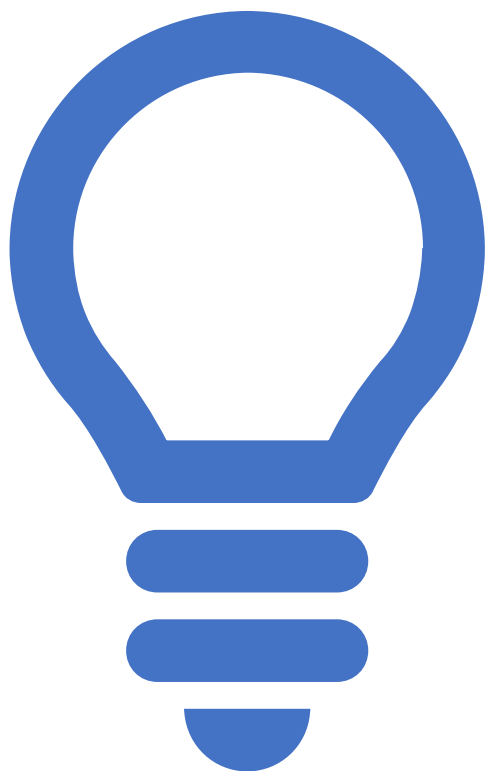
- Kokemus muuttumisesta ihmisenä
- Emotionaalisen ja intiimin läheisyyden puute parisuhteessa
- Itsetunnon haasteiden vaikutus ihmissuhteisiin
- Ulkopuolisten vanhemmuuden ja parisuhteen tukimuotojen puuttuminen

“Omalta osaltani minulle oli vaikeaa läheisyys puolison kanssa, emotionaalinen ja intiimi läheisyys... Kun kuka tahansa voi joutua pakolaiseksi, se ei riipu sosiaalisesta tai taloudellisesta statuksesta, niin se vaikuttaa itsetuntoon ja kykyyn olla suhteessa läheisiin ihmisiin...”

“Meillä on tapana aina iltaisin istua ja puhua asioista. Jokainen kertoo, mitä päivän aikana on tapahtunut. Lapset naureskelee meidän suomenkielen taidolle, että äiti ja isä ei ole vielä oppineet niin hyvin kuin me. Meidän kielitaidosta tulee aika hauskoja heittoja ja vitsejä. Muutenkin jutellaan kaikenlaisia asioista... Että tämmöistä lämminhenkistä yhdessäoloa.”

“No sanotaan, että toki väkisin siinä (perheen rooleissa) on tapahtunut muutoksia. Tilanne lähtee siitä, että lapset, kun lähdettiin kotimaasta pois, meidän lapset oli hyvin pieniä..., että lapset ei kotimaassa ehtineet periaatteessa nähdä, mitä perheen systeemit ja perheenjäsenten roolit tarkoittaa ja mitä ne ovat tarkalleen...Täällä kun päästiin Suomeen, niin täällä meidän lapset pääsivät vähän niin kuin vauhtiin. Kyllä meidän lapset menee ulos ja hoitaa ja asioita ja ostelee ja tuo ja menee ja tälle. Toki siinä on aika paljon.”

“Sen verran voisin lisätä, että jos mä jostain syystä tulen vähän myöhässä kotiin tai semmoista, niin isäntä on jo hoitanut kaikki hommat mitä pitäis hoitaa kotona ja näin. Meillä ei ole semmoista, että mun kuuluu tehdä näin ja hänen kuuluu tehdä näin. Me autamme toisiamme kaikissa asioissa ja yhdessä tuemme toisiamme.”

Kehittämispäivän ehdotukset

Perheen sisäisiin suhteisiin liittyvät tekijät

JOS MIKÄÄN EI OLISI ESTEENÄ, MITEN VOISIMME PARHAITEN AUTTAA JA TUKEA?	MITEN JA MITKÄ MINUN ORGANISAATIONI NYKYISET TOIMINNOT VOISIVAT AUTTAA TÄSSÄ?	MITEN ORGANISAATIONI VOISI AUTTAA AIEMPAA ENEMMÄN, MITÄ ESTEITÄ TÄLLE ON?	JOS TOIMISIMME YHDESSÄ, MITÄ VOISIMME TEHDÄ?	ESTEITÄ TUKEMISELLE
Kotiin viedyt palvelut omalla kielellä, ei ongelmien kautta tarjottuna, vaan ennaltaehkäisevänä matalan kynnyksen palveluna	SOS-lapsikylä: kohtaamispaikka, erilaiset teemavierailut	Oulun kaupunki/Pohde/järjestöt voisi järjestää vanhemmuusryhmiä/tukea vanhemmille jos resurssia löytyy (valmis malli olemassa)	Palvelut olisivat toimivampia, kun tietoliikkuisi toimijoiden välillä	Raha, resurssit liian vähäisiä
Kokemusasantuntijan "kuuma linja", jonka aina tavoitettiin	Koulujen vanhempien illat	Perhekoulumalli käyttöön	Tutkitun tiedon jalkauttamista ja tietojohdamisen kehittämistä	Organisaatioiden välinen yhteistyö taikkaa --> tulisi jakaa yhteystietoja
Järjestöistä/Vapaaehtoisista ns. koulumatkakummeja ekoille kerroille vokiasta koulun.	Nykyisten koulutettujen vertaisohjaajien/mentoreiden ja asiantuntijoiden hyödyntäminen	Kouluihin perheiden roolit teemaksi vanhempien iltoihin (vanhemmuuden ammatilliset vetäjiksi)	Puheeksiottamisen taito ja huomiksi perheen kohtaamistilanteissa! (koulu, neuvola, vieranomaiset)	Luottamus pulaa --> ei riittävästi aikaa luottamuksen rakentamiselle.
Tiedon jako ja tuki perheille muutostilanteissa.	OVOK-tuki yhdistys/Valotalo: Naisten vapaa-ajan ryhmissä hieman varaisesti keskustella perhesuhteisiin liittyvistä aiheista ja jakaa tietoja		Vieranomaisroolien selkeyttäminen --> tuetaan perheiden toimijuutta ilman välikäsiä	
Perheet tulee huomioida yksilöinä	Ouka/Pohde: Lauset puheeksi-menetelmä			
Perheen yhdistämisen tulisi olla helpompaa	Olemassa olevat matalan kynnyksen maksuttomat palvelut			
Lisätä perheiden tietoa omasta tilanteesta, kotoutumisen prosesseista yms.	Oulun vastaanottokeskuksessa järjestetään vanhemmuusryhmiä			
Tunnistetaan riittävän varhain haavoittuvuudet	Ensi- ja turvakoti: Tukea lähisuhteiden tilanteissa, paljon matalan kynnyksen toimintaa			
Digitalisaation lisääminen	Pohde: Perheiden palvelut (sosiaalityö, perhetyö, neuvola yms.)			
Turvallisuuden tunteen lisääminen				
Työntekijät tunnistavat erilaisia ilmiöitä (esim. moniarvoisuus)				
Tuetaan epävarmuuden kanssa, sanoitetaan prosesseja ja tunteita.				

Perheen ulkopuolisiin suhteisiin liittyvät tekijät

- Yhteydenpito sukulaisten kanssa oli tärkeää. Sukulaisilta saatiin myös etäsuhteiden kautta paljon tukea.
- Suvun tuen puuttuminen näkyi myös vanhemmuuden tuen puuttumisena.
- Konfliktialueille jääneistä sukulaisista oli jatkuva huoli.
- Läheisten menettäminen kuormitti hyvinvointia
- Ystävyyssuhteet tuottivat hyvinvointia
  - Suhteet suomalaisiin olivat toivottuja, suomen kielen taito esteenä. Suomalaisilta ystäviltä saatu apu oli tärkeää.
  - Suhteet saman kulttuuritaustan omaavien kanssa olivat pääasiassa voimavaraistavia.
    - Kokemusten vaihtaminen
    - Merkitys oman kielen ja kulttuurin säilyttämiselle
    - Tuo turvaa, kun joku voi olla yhteydessä kotimaahan perheeseen jos jotain sattuu
    - Myös haasteita samasta maasta tulleiden kanssa
    - Lapset ystävystyivät helpommin kuin aikuiset
- Järjestöjen toiminnot naisille edistivät suhteiden muodostamista, miehillä toimintoja ei löytynyt

Hyvinvointia edistävät tekijät:

- Suomalaiset ystävät
- Tuki saman kulttuuritaustan omaavilta
- Järjestöjen toiminnot naisille
- Yhteys sukulaisiin
- Lasten kaverisuhteet

Hyvinvointia estävät tekijät

- Suvun tuen puuttuminen
- Yhteisön tuen puuttuminen
- Ei suhteita tai huonot suhteet samasta maasta tulleiden kanssa
- Kotimaassa olevien läheisten kaipaaminen ja huoli
- Menetetetyt läheiset
- Järjestöjen toimintojen puuttuminen miehillä
- Vaikeus muodostaa uusia ihmissuhteita

“Minä sain lapseni täällä Suomessa. Ei ollut helppoa, että ei ollut mitään sellaista naisvertaista tai naistukiverkostoa. Se on ollut tosi vaikeaa...En kyllä kiellä sitä, etteikö olisi vaikeaa kasvattaa lasta ilman sellaista suvun yhteisöä tai vertaistukea siinä... Se tuki, mitä äitinä saisi, ettei tarvitse oppia kaikkea yksin, lukea, katsoa videolta, esimerkiksi jos tulee koliikkia tai muuta, että on joku siinä lähellä tukena, kun saa lapsensa...”

“Kun meillä on mahdollisuus keskustella heidän (sukulaisten) kanssa ja he saavat tietoja meidän elämästämme ja toisinpäin, että saamme tietää kaikesta mitä tapahtuu heidän elämässä. Se tuntuu, etteivät he ole kaukana, että olemme yhdessä. Se tekee hyvää.”

“Esimerkiksi se, että tiedämme, että jos meille sattuu jotain, niin kotimaastamme tulleet ystävät pystyvät huolehtimaan ja myös ilmoittamaan siitä meidän perheelle. Tämä antaa rauhallisuuden tunnetta.”

Perheen 1 äiti: "Koen, että on paljon kerhoja ja toimintoja naisille... Mutta olisin toivonut myös kerhoja miehille."

Tutkija: "Olisitko sinä kaivannut kerhoja miehille?"

Perheen 1 isä: "En nyt, mutta aiemmin olisin tarvinnut. Nyt käyn kuntosalilla"

Perheen 1 äiti: "Koit olosi hyvin yksinäiseksi, ja me molemmat tunsimme olomme yksinäiseksi. Hän on pakotettu opettelemaan sietämään yksinäisyyttä. Tässä maassa ollaan hyvin naiskeskeisiä ja korostetaan tasa-arvoa, mutta ei ole tasa-arvoa, jos tukimuodot ovat vain naisille."

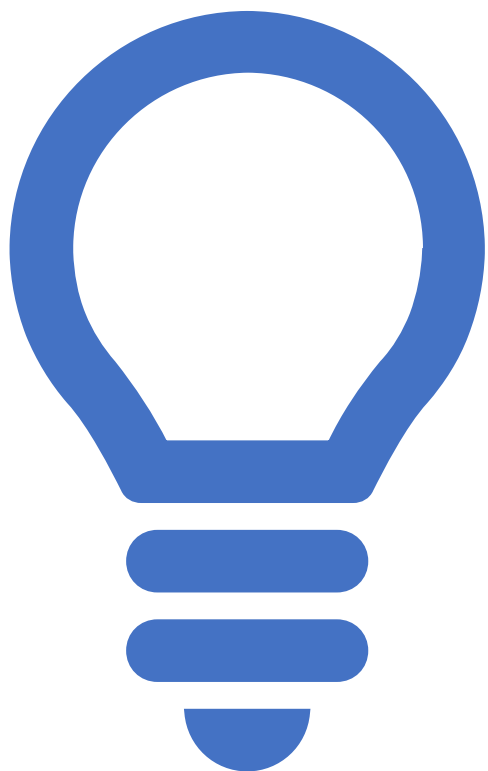
“Se (suhteiden muodostaminen) ei ole helppoa. Se ei ollut helppoa myöskään vastaanottokeskuksessa... Alussa oli vaikeaa. Olemme tutustuneet ihmisiin naisten organisaation kautta... Myös toisessa organisaatiossa olen mukana, erityisesti yksi nainen tämän organisaation naisista, on ollut erityisen hyvä ystävä meille... Hän auttaa meitä... Hän on ikään kuin meidän ensimmäinen ystävä Suomessa.”

Perheen 3 isä: “...(lapset) pääsevät niin sanotusti piireihin paljon helpommin kuin me aikuiset.”

Perheen 3 äiti: “Kaikilla lapsilla on kavereita, myös suomenkielisiä kavereita.”

“Itse asiassa, puhun rehellisesti kuten sanoin ennenkin, ainoastaan kärsin muiden samasta maasta tulleiden taholta, he ovat satuttaneet meitä suullisesti... Se asia mitä kadun eniten on se, että olen ystäväystynyt muiden samasta maasta tulleiden kanssa täällä.”

Kehittämispäivän ehdotukset

Perheen ulkopuolisiin suhteisiin liittyvät tekijät

JOS MIKÄÄN EI OLISI ESTEENÄ, MITEN VOISIMME PARHAITEN AUTTAA JA TUKEA?

MITEN JA MITKÄ MINUN ORGANISAATIONI NYKYISET TOIMINNOT VOISIVAT AUTTAA TÄSSÄ?

MITEN ORGANISAATIONI VOISI AUTTAA AIEMPAA ENEMMÄN, MITÄ ESTEITÄ TÄLLE ON?

JOS TOIMISIMME YHDESSÄ, MITÄ VOISIMME TEHDÄ?

ESTEITÄ TUKEMISELLE

Perheen yhdistämisen nopea sujuminen ja tukeminen	OVOK-tuki yhdistys/Valotalo on turvallinen tila naisille, jossa kohdata toisia, tutustua, saada vertaistukea	Koulut: Lasten ja nuorten parempi tukeminen vapaa-ajan ja loma-ajan toimintoihin	Yhdessä voitaisiin mahdollistaa kohdan 1 toivetta! Yhteistyö kv-opiskelijoiden ja kv-osaajien rekrytoivien yritysten kanssa, hyödyntäminen tutorina tms.	Resurssien puute Tarvitaan enemmän yhteistyötä monikulttuuristen ja kansainvälisten opiskelijoiden kesken, oikeaa yhteistoimintaa
Yhteyden vahvistaminen ja luominen eri yhteisöihin	Nuori sopalvelut: maksuttomia tiloja nuorille	Kohdennettu kerhotoiminta		Harrastamisen aarrearkkuun sähköinen ilmoittautuminen --> este jos digitaidot ei riitä --> Kohtaamista ei tapahdu
Avoimia yhteisötiloja, joihin yhteisöt ja yksilöt kokevat olevansa tervetulleita	Asukastuvat ja koulut kohtaamispaikkoina		Matkailun kynnyksen maksuttomien harrastusten mahdollistaminen yhdessä	
Avoimissa yhteisötiloissa mahdollisuudet yhteydenpitoon kotimaahan (keskusteluhuone, nettiyhteys)	Sos-lapsikylän unelmista totta harrastustuki 7-17-vuotiaille		Yhteinen tiedottaminen ja ohjaus toimintoihin (palveluissa, järjestöissä, kouluissa, vokissa)	Tarve koulutetuille monikielisille työntekijöille
Pätevät, samaa kulttuuristaustaa olevat työntekijät --> saavutetaan eri kulttuureista tulevia ihmisiä/yhteisöjä	Kansalaisopiston kurssit, partio, joukkueurheilu			
Hyvien väestösuhteiden edistäminen	Kotoutumispalvelut: Tiedon jakaminen, tutustuminen			
Mahdollistaa luonnolliset kohtaamiset eri taustoista tulevien ihmisten välillä	EHYT ry: kielitaitoisia työntekijöitä, osaaminen ehkäisevästä päihdetyöstä SOS-Lapsikylä: kohtaamispaikkatoiminta (kaverisuhteita, suomalaisia kontakteja, palveluohjausta)			
Yksilöllinen huomioiminen	SPR: Henkilötiedustelut, vapaaehtoistoiminnot, ystäväperheet			
Vaka/Koulu --> Tilaisuus vanhemmille tutustua	Kansalaisopiston kurssit, partio, joukkueurheilu			
Enemmän harrastusmahdollisuuksia pakolaisille, joissa voi integroitua	Ensi- ja turvakoti: Tukea lähisuhdeväkivaltaan, matalan kynnyksen palvelut			
Kurssi- ja harrastustoimintaa enemmän alueelliseksi, kouluille.	Perusopetus: kerhotoiminnot, vanhempainillat			
Tapahtumia				
Ilmainen tulkkaus alkuun madaltaisi kynnystä osallistua myös muuhun kuin vain maahan muuttajille suunnattuun toimintaan.	Yhteistoiminta: asukastuvat yms. Vuolle Settlementti: ystävyyskeskus MLL- Ystäväksi maahanmuuttajalle toiminta			
	OVOK: Tieto alueen mahdollisuuksista ja asiakkaiden informoiminen ja rohkaiseminen mukaan toimintaan.			

Kotoutumisprosessiin liittyvät tekijät

- Suomen kielen taidon puutetta pidetään suurimpana haasteena Suomessa elämisessä
  - Haastoi ihmissuhteiden muodostamista
  - Haastaa lasten tukemista koulunkäynnissä ja varhaiskasvatuksessa
  - Hidastaa koulutuksellisia polkuja ja vaikuttaa työllistymiseen
- Englannin kielen taito nähtiin hyödyllisenä, ei kuitenkaan suomen kieltä korvaavana
- Enemmistö koki sopeutuneensa suomen kulttuuriin helposti, joillekin se oli vaikeaa.
  - Apuna kotoutumiskoulutus
  - Suhteet muihin ihmisiin
  - Viranomaisilta saatu tuki
  - Tiedon saaminen, saatua tietoa pidettiin osin puutteellisenä
- Lapset kotoutuivat ja sopeutuivat kulttuuriin vanhempia nopeammin
- Oman kulttuurin ja äidinkielen säilyttäminen tärkeää
  - Myös lapsille toiveita oman kielen ja kulttuurin säilyttämiseen, kuitenkin tärkeintä että lapset löytävät oman tavan elää.
- Uskonto ja uskontoon liittyvät juhlat olivat tärkeitä
- Suomalaista kulttuuria haluttiin opettaa lapsille, tuki kulttuuripalveluihin (kaikukortti) apuna tässä

Hyvinvointia edistävät tekijät:

- Avoimet keskustelut eri kulttuureista ja kotoutumisprosessista
- Avoin suhtautuminen eri kulttuureihin
- Suomalaisilta ystäviltä saatu apu
- Kielitaito (oma äidinkieli, suomi ja englanti)
- Uskonto
- Oman kielen ja kulttuurin opettaminen lapsille
- Suomen kulttuurin opettaminen lapsille
- Suomen kulttuurista, palvelujärjestelmästä ja yhteiskunnasta saatu tieto

Hyvinvointia estävät tekijät

- Suomen kielen taidon puuttuminen
- Tiedon puute suomalaisessa yhteiskunnassa toimimisesta ja palvelujärjestelmästä
- Kokemus Suomalaisen kulttuurin erilaisuudesta kotimaan kulttuuriin

“Suurin haaste on kielimuuri. Se, kielen oppiminen, ei ole onnistunut meidän kohdalla, minun kohdalla...”

“Se, että ei hallitse kieltä, niin se on suuri hidaste... Täällä se, että ei osaa kieltä on sellainen epäkohta, eli niin kuin hidaste sekä taloudellisesti, sosiaalisesti että koulutuksellisesti.”

”Minun mielestäni haastavinta on kielitaito.”

“...kyllä se (Suomeen muuttaminen) oli semmoinen kulttuurinen ja ilmastollinen vaikea shokki...”

“Ja sitten se (kotoutumiskoulutus) ei ole pelkästään kieltä mitä opiskellaan, siinä on aika paljon muuta sivistystietoa Suomesta, Suomen yhteiskunnasta ylipäätään, että siinä on paljon muuta kuin kielen oppimista.”

“Ehdottomasti lapset sopeutuu ja kotoutuu nopeammin kuin meidän ikäiset ihmiset, jotka kantaa aika paljon menneitä taustoja mukanaan. Lapset pääsevät elämään, tähän uuteen elämään paljon helpommin. He oppivat kieltä nopeammin, pääsevät niin sanotusti piireihin paljon helpommin kuin me aikuiset.”

Perheen 2 äiti: "Kun toimimme perheenä, tuemme lasta. Esimerkiksi, minä en halua kasvattaa lastani kotimaan kulttuuriin, vaan haluan että hän kasvaa hyvänä ihmisenä."

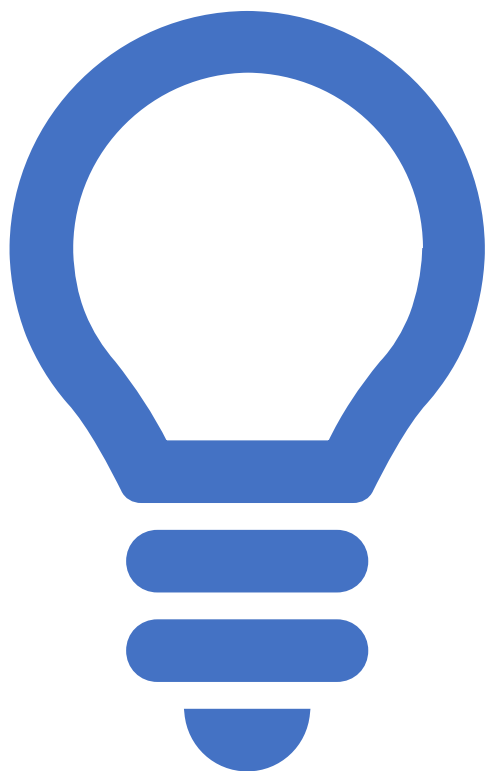
Perheen 2 isä: "Toisaalta haluamme opettaa hänelle myös suomen kulttuuria ja haluamme että hän oppii myös äidinkieltään eikä unohda sitä. Siitä johtuen jatkuvasti luemme hänelle omalla äidinkielellä kirjoja. Kodin ulkopuolella on samasta maasta tulleita tuttaviamme ja kavereitamme, haluamme, että hän oppii myös heiltä, sekä kulttuuria ja kieltä."

“Ehdottomasti pitäisi säilyttää ainakin äidinkieli. Se on niin kuin enemmän kuin tärkeää. Totta kai kotona puhutaan aina äidinkieltä. Varsinkin näiden pienten lasten kohdalla se on hyvin tärkeää vahvistaa sitä kieltä, ettei vaan unohdu ja näin. Se on ykkösprioriteetti niin sanotusti.”

”Mä haluan ja toivon, että mun lapset pysyvät yhdessä sosiaalisesti niin tiivistä kuin ollaan aina opetettu ja he on oppineet. Koska Suomessa jotenkin se sosiaalinen elämä, ihmisten sosiaalinen kontakti, on aika heikko ihan perheen sisäisesti. Se ei oo niin tiivis, niin hieno se side, niin vahva. Mä en halua, että mun lapset oppii niille tavoille, että ollaan muuten vaan sisaruksia tai näin, vaan pitää säilyttää se vahva side, mikä yhdistää meitä perheenä.”

“Joo, ei ole oikeastaan muuta lisättävää kuin se, että loppujen lopuksi lapset elää omaa elämäänsä ja tämä on heidän elämänsä ja he valitsevat oman polkunsa.”

Kehittämispäivän ehdotukset

Kotoutumisprosessiin liittyvät tekijät

JOS MIKÄÄN EI OLISI ESTEENÄ, MITEN VOISIMME PARHAITEN AUTTAA JA TUKEA?	MITEN JA MITKÄ MINUN ORGANISAATIONI NYKYISET TOIMINNOT VOISIVAT AUTTAA TÄSSÄ?	MITEN ORGANISAATIONI VOISI AUTTAA AIEMPAA ENEMMÄN, MITÄ ESTEITÄ TÄLLE ON?	JOS TOIMISIMME YHDESSÄ, MITÄ VOISIMME TEHDÄ?	ESTEITÄ TUKEMISELLE
Perhekoulumalli voisi vähentää eriaikaista kotoutumista. Vanhemmat saisi tietoa ja samalla kielitaito kehittyisi ja yhteisöllisyys kasvaisi	Peruskoulut: oman äidinkielen opetuksen järjestäminen, eri kulttuurien juhlien esittelyä tapahtumissa ja päivänavauksissa	Kerhotoiminnan laajentaminen --> Perhekerhot --> Kohtaamispaikat perheille	Verkostoitumalla tietäisimme toisten palveluista enemmän --> Palvelutarjottimen rakentuminen (tekeillä)	Puutteelliset resurssit Osaamisen puute, ennakkoluulot ja asenteet
Joustavat mahdollisuudet oppia kieltä	Järjestöt voivat kehittää ketterästi palveluita	Koulut: oman kielen opiskeluun koko perhe mukana Etsivään naistyöhön panostaminen (vaatii resurssointia) --> Syrjäytymisvaarassa olevien naisten saavuttaminen	Pakolaisia kohtaavien työntekijöiden kouluttaminen	
Oppisopimusmahdollisuudet	Kotoutumispalveluiden asiakasohjaus		Järjestää yhteisiä koulutuksia	
Turvata an ensimmäinen työharjoittelu tai työpaikka	SPR: asuminen ja ystävyystoiminta		Päällekkäisen tekemisen väittäminen	
Hyvien väestösuhteiden edistäminen	Pohde: POP-digi-hoitotakuu hankkeessa kehitetään palvelutarjoitinta, helpottaa tuen löytymistä		Parantaa yhteistä viestintää ja tiedottamista, digitalisaation kehittäminen	
Kotoutuskursseille tulisi päästä välittömästi (sieltä suomen kielen opiskelua ja yhteiskunta tietoa)	MLL- Ystäväksi maahanmuuttajaäideille		Koota kaikki eri kielikoulutus- ja kotouttavien koulutusten vaihtoehdot selkeäksi tarjottimeksi eri kohderyhmille --> helpottaisi palveluohjausta	
Kaikkille halukkaille ystäväperhe	Sos-lapsikylä: Kohtaamispaikalla suomalaisia ja maahanmuuttaneita		Vapaehtoistoiminnan vahvistaminen	
Panostusta peruspalveluihin sekä ohjaukseen ja neuvontaan.	Vuolteen ystävyyskeskus, olohuoneet yms.			
Henkilöstön osaamisen vahvistaminen	OVOK -tukiyhdistys/Valotalo: Matan kynnyksen toimintaa ja suomen kielen ryhmiä naisille			
Pakolaisten oman kielen ja kulttuurin tukeminen	Kotoutumispalvelut: alkuvaiheen tuki, kontaktointi muita toimijoita tarvittaessa			
Avoin ja hyväksyvä keskustelu eri uskonnoista, kirkkojen ja moskeijojen yhteistyö	Infotilaisuuksia nuorille ja vanhemmille tulkkivusteisesti eri asuinalueilla			
Kouluille tunnustuksellisten uskonto-oppiaineen tilalle kaikille yhteinen aine joka mahdollistaa kohtaamisen ja dialogin				
Kielikoulutusta kotiäideille - lapsi mukaan tunneille				
Enemmän audio- ja video + visuaalista informaatiota (saavutettavuus)				
Osa-aikaista kielikoulutusta työn ohelle tarjolle (mahdollistaa työn ja kielen opiskelun yhtä aikaa)				
Taloudellisen stressin vähentäminen				

Terveyteen ja mielenterveyteen liittyvät tekijät

- Kaikilla taustalla traumaattisia kokemuksia ja stressaavia ajanjaksoja.
- Pakomatkaa kuvataan epävarmana, stressaavana ajanjaksona, johon sisältyy traumaattisia kokemuksia ja menetyksiä. → Menneet kokemukset vaikuttavat edelleen, vaikka eteenpäin on menty.
- Vastaanottokeskuksessa eletty aika epävarmaa, stressaava ja sisälsi osalle traumaattisia kokemuksia
- Joissakin perheissä lapsilla traumaattista oireilua. Aikuisilla univaikeuksia, vaikeiden muistojen mieleen palaamista ja stressiä.
- Lasten kanssa kokemuksista ei haluttu puhua.
- Apuna asioiden käsittelyssä terveystalvelut ja keskustelut psykologin kanssa.

Hyvinvointia edistävät tekijät:

- Tieto stressaavan elämäntilanteen vaikutuksesta ihmissuhteisiin
- Psykologilta saatu tuki
- Terveystalveluista saatu tuki

Hyvinvointia estävät tekijät

- Kotimaan ja pakomatkan turvattomuus ja traumaattiset kokemukset
- Vastaanottokeskuksen stressaavat ja traumaattiset kokemukset
- Epävarmuudet ja stressi
- Painajaiset ja unettomuus

“Se mikä on tapahtunut kotimaassa, on tapahtunut kaikille ihmisille tasaisesti. Kaikki ihmiset kotimaassani on kokenut samaa ja sillä on oma vaikutuksensa... Kotimaassa on ollut kaappauksia, tapettuja sukulaisia, ihmisoikeusloukkauksia, kaikenlaista on tapahtunut siellä... Jos ei olisi sotaa, en olisi jäänyt vastaanottokeskukseen edes viikoksi.”

“En sanoisi, että ne on unohtunut kaikki nämä asiat sillain, mutta ollaan voiton puolella. Eihän tietenkään ihminen voi unohtaa kaikkia näitä juttuja. Aina välillä, kun tulee puheeksi, kyllä nämä muistot palaa, ja tuntuu kyllä pahalta. Ei se ole helppoa, että ihminen menettää vuoden aikana viisi läheistä ihmistä, hyvin rakkaita. Sitten menettää vielä talonsa ja kaiken sen mitä se on koko ikänsä rakentanut ja perustanut ja näin. Ja sitten joutuu lähtemään. Se ei ole niin helppoa kenellekään. Sitä ei vaan unohda niin nopeasti, mutta kumminkin, on päästy pitkälle eteenpäin.”

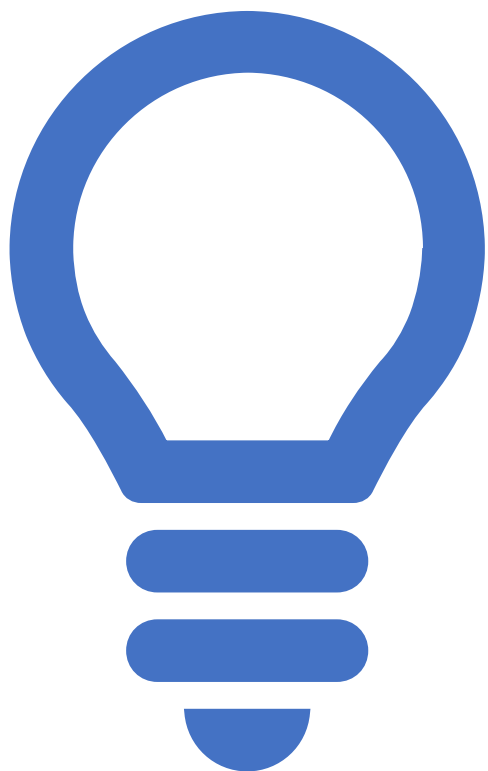
“Se vaikutti minuun niin, että en pystynyt nukkumaan yöllä tai näin pahoja unia.”

“En voi kieltää sitä, etteikö aika vastaanottokeskuksessa olisi ollut stressaavaa. Vaikka tämä on hyvin rauhallinen maa, niin me tulimme niin kuin stressistä ja stressaantuneena. Tulimme stressistä ja traumasta sieltä niin kuin pakotetusti tänne... Sitten olimme myös nähneet siellä vastaanottokeskuksessa sellaisia asioita... niin siinä meidän naapurissa oli tällainen pariskunta ja tämä mies hakkasi tätä vaimoaan siellä... Kun sieltä kuului huutoja, se oli kyllä stressaavaa.”

“Joo ei, ei lasten edessä näitä asioita ei ole tapana puhua. Eikä haluta ollenkaan, että se on ihan niinku turha vaiva. Lapset käsittelee nämä asiat todella paljon herkemmin, jos he joutuu tällaisista asioista kuulla. Se vois vaikuttaa heihin todella traumaattisesti ja aiheuttaa kaiken näköistä. Me aikuiset pystymme elämään sen taakan kanssa sillä tavalla, että me kestämmme ja tälleen. Mutta ei, ei lapsille kannata tällaisia ollenkaan niinku sysätä, se on ihan turhaa, siinä ei ole mitään järkeä.”

“Ensimmäiset kuukaudet olivat tosi vaikeita. Nyt olen tuntenut oloni vähän paremmaksi. Nämä palvelut ja keskustelut psykologin kanssa, ne auttaa. Olen niin kuin tavallaan kohdannut ja tutustunut itseeni ihmisenä uudestaan ja olen kiitollinen tästä kaikesta avuista ja palveluista mitä maahanmuuttajina olemme saaneet.”

“Kävin psykologin luona ja keskustelin hänen kanssaan... Hän opetti minulle tiettyjä menetelmiä ja niiden avulla ratkaisin tätä ongelmaa ja tällä hetkellä ei ole tätä ongelmaa.”

Kehittämispäivän ehdotukset

Terveysteen ja mielenterveyteen liittyvät tekijät

JOS MIKÄÄN EI OLISI ESTEENÄ, MITEN VOISIMME PARHAITEN AUTTAA JA TUKEA?	MITEN JA MITKÄ MINUN ORGANISAATIONI NYKYISET TOIMINNOT VOISIVAT AUTTAA TÄSSÄ?	MITEN ORGANISAATIONI VOISI AUTTAA AIEMPAA ENEMMÄN, MITÄ ESTEITÄ TÄLLE ON?	JOS TOIMISIMME YHDESSÄ, MITÄ VOISIMME TEHDÄ?	ESTEITÄ TUKEMISELLE
Psykoedukaation tarjoaminen perheille	Koulussa: Perhe-koulu yhteistyö ja vanhemmuuden vahvistaminen	Hyvinvointia tukevien menetelmien käyttö ja opettaminen asiakkaille	Monialainen yhteistyö	Työntekijöillä ei työnohjausta
Hyvinvoinnin edistäminen arjen kautta (esim. harrastukset, taide)	Oulun vastaanottokeskus: TRT-ryhmät	Vanhemmuuden tuki	Selkokielistä viestintää	Koulutuksen ja tiedon puute
Kokonaisvaltainen traumasensitiivinen toimintamalli kaikille toimijoille --> kouluttaminen --> velvoittaa toimimaan mallin mukaisesti	Järjestöjen vapaa-ajan ryhmät ja toiminnot	Koulun aikuisille tietoa traumataustaisista lapsista ja nuorista --> kohtaaminen ja puuttuminen mahdollistuu	Palveluista tiedottamista, selkeäksi se, kehen voi ottaa yhteyttä	Ressurssien puute
Mahdollistaa järjestelmän joustavuus asiakkaan tarpeisiin	Ensi koti: uvaperheiden palvelut, vanhemmuudentuki		Tiedostetaan toisten tarjoamat palvelut --> Resursseja säästyy	Liian vähän aikaa kohtaamiselle
Terapiapalveluita yms.			Kehitetään yhdessä menetelmiä varhaiseen tunnistamiseen ja puheeksiottoon	OVOK kokemus TRT-ryhmistä: Vanhemmat pelkää traumaamista puhumisen ja hingoittavan lasta --> eivät halua lapsen osallistuvan
Pari- ja perheterapiaa				Prosessien epäselvyys esteenä, roolien vastuut epäselvät
Kaikkille tarjolla ennaltaehkäiseviä traumatietoisuutta lisääviä palveluita				Kielimuuri, ei valmista tulkkia (esim. järjestöjen toiminnot)
Peruskouluissa: joissain kulttuureissa väkivallan kokemuksen koulutturi --> käännetään ajatukset siihen, että puhuminen kannattaa				Väitöselvitys? Rajat yhteistyölle?
Turvallisuuden lisääminen, turvallinen ympäristö, normalisoidaan stressaavia ja vaikeita elämäntilanteita				
Mielenterveyspalveluita saataville riittävästi				
Tulkkausta saatavilla				
Eriyisten ilmiöiden tunnistaminen palveluissa esim. ihmiskaupan uhrit, pakkoavioliitot				
Kouluissa pienemmät ryhmät				

Ympäristöön, yhteiskuntaan ja osallisuuteen liittyvät tekijät

- Pakolaisuuden myötä menetetään paljon: oma koti, tutut ihmiset, ympäristö, kaikki minkä eteen on tehty töitä.
- Pitkä turvapaikkaprosessi kuormittaa hyvinvointia
  - Vastaanottokeskuksen palveluista tukea
- Turvallisuus, vapaus ja demokratia, olivat kaikille vastaajille tärkeitä hyvinvointia tuottavia asioita Suomessa
- Suuri kiitollisuus yhteiskunnan palveluista
- Palvelujärjestelmä koettiin osin vaikeana, tietoa toivottiin enemmän
- Taloudellinen hyvinvointi heikentynyt, työllistyneille työ toi taloudellista vapautta ja lisäsi merkittävästi hyvinvointia
- Työllistyminen edisti kotoutumista ja hyvinvointia
- Aiempien opintojen hyväksi lukeminen koettiin Suomessa vaikeana
- Hyvät kohtaamiset suomalaisten kanssa ilahduttivat ja saivat olon tervetulleeksi
- Vastaajilla yksittäisiä kokemuksia rasismista, pääasiassa kohtaamiset positiivisia
- Suomen luonto ja vihreys olivat tärkeitä hyvinvoinnille, toisaalta osalle pimeyteen ja kylmyyteen oli vaikea sopeutua.
- Oulussa kiitosta sai hyvä julkinen liikenne ja puistot

Hyvinvointia edistävät tekijät:

- Työ ja opiskelu
- Sosiaali- ja terveystalouksista saatu tuki
- Toimiva varhaiskasvatus ja koulujärjestelmä
- Hyvä taloudellinen tilanne
- Turvallisuus, vapaus ja demokratia
- Mahdollisuus vaikuttaa
- Hyvät kohtaamiset suomalaisten kanssa
- Aiempi korkea koulutustausta
- Luonto, puistot ja julkinen liikenne

Hyvinvointia estävät tekijät

- Pakolaiseksi joutuminen
- Oman yhteiskunnallisen aseman ja totutun elämän menettäminen
- Yhteiskunnan ja palvelujärjestelmän sekavuus
- Rasismi ja ennakkoluulot
- Pitkä turvapaikkaprosessi
- Ei tietoa omista vaikuttamismahdollisuuksista
- Taloudelliset haasteet
- Kotimaassa suoritettua tutkintoa ei hyväksytä Suomessa
- Haasteet Suomen ilmastoon sopeutumisessa

”Koulutuksellisesti minulla oli sellainen elämänpolku jo olemassa. Täällä piti sitten aloittaa ihan alusta. En oikein osaa sanoa, en oikein tiedä muuta sanaa, kuin että piti aloittaa ihan nollasta.”

“Sama juttu. Kun kotimaassa on jo se niinku polku valmiina tehtynä. Olin töissä, sitten kun tulin tänne se oli radikaali muutos. Piti aloittaa nollasta... Mulla oli jo siellä kotimaassa se polku tehtynä, niin sitten täällä tuntee olonsa kyvyttömäksi ja tyhmäksi kun ei osaa kieltä, että miten en pysty sitä ymmärtämään. Ja on ollut kyllä todella vaikeaa niin kuin joka saralla.”

“Joo siis nyt on sisäinen turvallinen olo. Nyt kun katsoo mitä tapahtuu oman maan alueella, nämä tukee minun kertomusta edelleen, ei voi verratakaan sitä eroa. Sen lisäksi mikä tuo sisäistä turvallista oloa on se, millä tavalla lastani on autettu.”

“On ihan niinku turvallista, että jopa meidän tytöt menee kouluun ja palaa sieltä, ihan niinku omin päin, ettei meidän tarvitse viedä ja tuoda. Meillä päin maailmassa se on liian turvatonta, niin täällä on turvallista mennä ja tulla, ja ei ole mitään hätää.”

”Tämä on demokraattinen maa ja näen sen semmoisena niin kuin tasapainona, että täällä saatiin sitten tilalle turvallisuutta, rauhaa, demokratiaa.”

”Mitä vaimoni sanoi, niin se, miten kaikki kuitenkin vaihtui sellaiseen turvallisuuteen ja vapauteen. Tytär voi kasvaa vapaasti ja oppia mitä haluaa. Ei ole kukaan poliitikko sanomassa, että ajattele näin. Eli sellainen tasapaino sitten kuitenkin, että lopulta sitten voitimme.”

“Joo siis loppuelämäni olen kiitollinen. Tuntuu, että se on semmoinen velka, mitä en osaa, miten mä voisin maksaa sen takaisin suomalaisille ja Suomelle... Se on koskettanut syvästi, koska emme tulleet YK:n kautta, tultiin laittomasti muiden maiden rajojen kautta tänne asti ja sitten, miten nämä asiat on hoidettu ja ne palvelut joita meitä varten täällä tehtiin.”

”Koulutus Suomessa on todella loistavaa, ja meidän ei tarvitse murehtia miten lapsilla menee koulussa, koska siellä osataan hommansa siellä koulussa.”

”Lapseni päiväkotia, se on ollut kans hyvä”

”Esimerkiksi koulujärjestelmä, koska koulut ovat yhteydessä toisiinsa, eikä jatkuvasti tarvitse hakea lapsellemme koulupaikkaa, niin se helpottaa.”

”Ajattelen, että informoitaisiin kaikesta, vaikka kuinka pienistäkin asioista. Suomalaiset ehkä ajattelee, että se ei ole tarpeen, mutta että informoitaisiin kaikesta, mitä tää suomalainen järjestelmä tarjoaa pakolaisille, ihan ne pienimmätkin asiat.., ja varmaan sosiaalityöntekijätkin tietää, mutta ei, ei kerro... Me opetellaan niin monia asioita, ihan näitä kaikkia, ja sen mun ehdotus on se, että kerrottaisiin kaikista asioista, myös ne pienimmät.”

”Tietenkin no joo itse asiassa kotimaassa olin työssä, meidän taloustilanne oli todella hyvä. Meillä oli talo ja työt ja kaikki tämmöiset, että voimme hyvin rahallisesti ja taloudellisesti, että siinä ei ollut mitään. Mutta sitten kun tuli se sota, niin se oli vaan sota. Täälläkin asiat sujuu sillä tavalla ihan niinku ihan hyvin, että täällä on ihan ok. Alkuvaiheessa oli ihan niinku no, siedettävä se tilanne. Nyt kun tuli Ukrainan sota ja kaikki on mennyt niin kalliiksi, niin rupee tekemään niin tiukkaa isolle perheelle, mutta en valita kumminkaan.”

”Nyt tuli mieleen niin kun työllistyin ja sain taloudellisen vakauden niin se teki tosi hyvää, koska aikaisemmin saimme työttömyystukea ja myös perustoimeentulotukea, mutta tällöin meidän täytyi avata kaikki tietomme kelalle silloin kun ostimme jotain. Ei ollut semmoista taloudellista vapauden tunnetta. Mutta työllistymisen jälkeen tämä tunne oli, koska olet vapaampi ja pystyt käyttämään rahaa siten kuin haluat.”

”Jos puhutaan minusta, niin se (aiempi koulutustausta) helpotti työllistymistä Suomessa.”

”Kun halusin jatkaa opintoja, niin siinä tuli haasteita, koska samanlaista opetusohjelmaa ei ollut täällä.”

”Mutta jos puhutaan minusta, niin se ei auttanut minua, just toisinpäin kuin puolisolla. Kun opin riittävästi Suomea, minun täytyy suuntautua uuteen ammattiin...Itse asiassa alussa aiheutti vähän alakuloisuutta tai lievää masennusta. Silloin ajattelin, että jos vain olisin opiskellut kansainvälistä ammattia. Mutta sen jälkeen, kun ajattelen, niin tämä avaa minulle uuden mahdollisuuden suuntautua uusiin ammatteihin.”

”Ihaninta suomalaisissa ihmisissä on se, kun juttelet heidän kanssaan ja he huomaavat, että sun kieli on ihan rikkinäinen, tai että et ymmärrä suomea niin hyvin, niin silti he ottavat fiksusti sen ja yrittävät parhaansa mukaan ymmärtää ja näin. Se heidän reaktio on todella mukava ja kiltti.”

”Tiedämme, että olemme maahanmuuttajia täällä ja toisaalta tiedämme, että täällä on semmoisia ihmisiä, joilla on ennakkoluuloja maahanmuuttajia kohtaan. Sen takia haluamme antaa heille hyvän kuvan kunnioittamalla heitä ja antaa heille hyvän kokemuksen.”

”Siis meillä on ollut semmoinen vaikutelma, että meillä ei ole oikeus äänestää missään.”

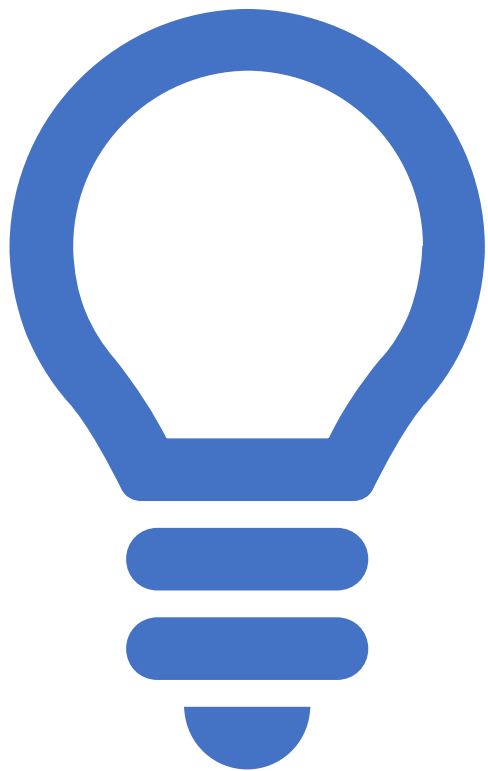
”Joo no tällä hetkellä kun me ollaan vielä kotoutumisvaiheessa, tuskin me voidaan vaikuttaa mihinkään vaaleihin tai äänestää johonkin tiettyihin asioihin. Mutta ajan myötä ehdottomasti sitten kun ollaan ihan niin kun sillä tasolla jo, mutta tällä hetkellä tuskin me voidaan hirveästi vaikuttaa.”

”Tällä hetkellä pystyn äänestämään kuntavaaleista, mutta esimerkiksi eduskuntavaaleissa en pysty, koska ei ole kansalaisuutta... Tämän asian minä sain tietää työnantajan tietopaketista.”

”Sellainen triviaali asia kuin ilmasti, niin se on meihin, ainakin minuun vaikuttanut. On kylmää ja pimeää.”

”Se ei ole mulle mikään vaikea asia. Pimeys kyllä, mutta kylmyys ja lumi, niin se ei haittaa, mutta se, ettei niinku aurinkoa näe.”

”En tunne enää kylmyyttä, aiemmin jopa sairastuin siitä, mutta nykyään vaikka olisi -30 astetta pakkasta, niin sellainen lumipäivä on ihan normaali.”

Kehittämispäivän ehdotukset

Yhteiskuntaan, osallisuuteen ja ympäristöön
liittyvät tekijät

JOS MIKÄÄN EI OLISI ESTEENÄ, MITEN VOISIMME PARHAITEN AUTTAA JA TUKEA?	MITEN JA MITKÄ MINUN ORGANISAATIONI NYKYISET TOIMINNOT VOISIVAT AUTTAA TÄSSÄ?	MITEN ORGANISAATIONI VOISI AUTTAA AIEMPAA ENEMMÄN, MITÄ ESTEITÄ TÄLLE ON?	JOS TOIMISIMME YHDESSÄ, MITÄ VOISIMME TEHDÄ?	ESTEITÄ TUKEMISELLE
Parimmat koulutusmahdollisuudet jo turva paikkaprosessin aikana	Pohde/Ouka/Järjestöt: Yhteisövaikuttavuusmalli Sos-lapsikylä: Kohtaamispaikka Tuirassa tarjoaa maanantaisin ilmaisen ruoan perheille. Lohjotuksia yhteistyötahoilta. (helppottaa taloudellista ahdinkoa)	Oma kielen yhteiskuntaorientaatiomallin käyttöönotto Koulut: Kerrottaisiin enemmän nuorten mahdollisuudesta vaikuttaa	Selkoviestinnän edistäminen Kasvokkaisten kohtaamisten edistäminen	Organisaatioiden johto tulisi saada sitoutettua Verkostojen puuttuminen/hajanaisuus -> tarve vahvistaa verkostoja, myös maahanmuuttaneiden omia verkostoja
Kohdennettu kielikoulutus (alan sanasto)	Miesten parempi huomioiminen ja mukaan ottaminen toimintaan (Pilotti miesten kohtaamispaikasta Yhdenvertainen Oulu2026 -hanke)	Kunta: Kerrottaisiin enemmän mahdollisuuksista vaikuttaa paikallisesti (lähidemokratia) Miesten parempi huomioiminen ja mukaan ottaminen toimintaan (Ajatus miesten kohtaamispaikan pilotoinnista Yhdenvertainen Oulu 2026-hankkeessa)	Muutoksiin valmistautuminen yhdessä, esim kotoutuslainsäädännön uudistus v. 2025	
Työhön pääsyn helpottaminen (erityisesti omaa koulutusta vastaava työ)	Vok/Aikuiskielikoulu: Lisää tietoa osallistumisen mahdollisuudesta aikuisten perusopetukseen ja kielikoulutukseen jo turvapaikkaprosessin aikana OVOK: Pyytää eri toimijoita vokiin esittäytymään ja esittelemään toimintaansa --> Välittää tietoa asiakkaille ja lisää yhteistyötä Koulu: Tarjoaa tietoa yhteiskunnasta, monikulttuurisuuden esille tuomista puolin ja toisin, osallisuuden edistämistä, tervitellä kot		Koulu/Järjestö yhteistyö: Valokuvakalaisille TET-paikkoja järjestöistä Yhteistyö kokemusasiantuntijoiden löytämisessä Yhdessä hallitusohjelmaan vaikuttaminen, yhteiset lausunnot, yhteinen vaikuttaminen	
Työharjoittelumahdollisuus --> työhön pääsyn portaat	Lähi demokratia oulun alueilla			
Lisää matalan kynnyksen työpaikkoja, joissa ei koulutus- tai kielitaitovaatimuksia	Rasismista vastaisen viikon tapahtuma koululla			
Uusi ammattiryhmä: kotouttaja - perheen mukana läpi prosessin	SPR: Mahdollisuus osallistua vapaaehtoistoiminnan kautta.			
Vapaaehtoistyön lisääminen				
Osallisuuden aktiivinen tukeminen, passiivisuudesta kohti toimijuutta				
Kansalaisvaikuttamisen mahdollisuuksien lisääminen pakolaisille				
Turvallinen koti ja asuinalue				
Riittävästi tietoa osallisuudesta ja vaikuttamisesta monikielisesti				
Yhdyskuntasuunnittelussa huomioidaan jokaisella asuinalueella yhteiset tilat				
Luodaan mahdollisuuksia yhteiselle dialogille asuinalueilla				
Kielellinen tuki työpaikoille				
Kokemusasiantuntijuus myös yrityksiin				
Työntekijöiden osaamisen vahvistaminen				
Monisuuntainen kotoutuminen				
Maahanmuuttaneiden osaamisen tunnistaminen mm. tutkinnot				
Rasismista vapaa yhteiskunta				
Selkeä viestintä, käsitteet kuntoon				

Yhteenvetoa ja pohdintaa tuloksista

Pakolaisperheiden hyvinvointia estävät tekijät

	Viitekehyksestä ja tutkimusaineistosta nousseet tekijät	Tutkimusaineistosta nousseet tekijät	Viitekehyksestä nousseet tekijät
Perheen sisäisiin suhteisiin liittyvät tekijät	Muutokset perheenjäsenten rooleissa	Kokemus muuttumisesta ihmisenä. Emotionaalisen ja intiimin läheisyyden puute parisuhteessa. Itsetunnon haasteiden vaikutus ihmissuhteisiin. Ulkopuolisten perhesuhteiden tukimuotojen puuttuminen.	Muutokset perhedynamiikassa. Muutokset perheen valtasuhteissa. Heikentyneet kiintymyssuhteet Osa perheestä toisessa maassa. Perheenjäseniä menehtynyt Yksinhuoltajuus.
Perheen ulkopuolisiin suhteisiin liittyvät tekijät	Suvun tuen puute. Tuen puute saman kulttuuritautan omaavilta. Läheisten kaipaaminen ja menetetyt ihmissuhteet.	Yhteisön tuen puuttuminen. Huonot suhteet samasta maasta tulleiden kanssa. Järjestöjen toimintojen puuttuminen miehillä. Vaikeus muodostaa uusia ihmissuhteita.	Eristäytyminen ja yksinäisyys.
Kotoutumisprosessiin liittyvät tekijät	Puutteellinen kohdemaan kielitaito. Akkulturaatiostressi – kokemus suomalaisen kulttuurin erilaisuudesta.	Tiedon puute suomalaisessa yhteiskunnassa toimimisesta ja palvelujärjestelmästä	Akkulturaatioprosessin erot Uuden maan kasvatustapojen poikkeaminen totutusta Autoritääriiseen tai passiiviseen kasvatustapaan turvautuminen
Terveysten ja mielenterveyteen liittyvät tekijät	Kotimaan ja pakomatkan turvattomuus ja traumaattiset kokemukset Epävarmuudet ja stressi.	Vastaanottokeskuksen stressaavat ja traumaattiset kokemukset Painajaiset ja unettomuus.	Traumaattinen oireilu, erityisesti PTSD. Masennus- ja ahdistuneisuusoireet Ikävät muistot Vanhemman fyysinen sairaus tai vamma. Vanhemmuuteen liittyvä stressi.
Yhteiskuntaan, osallisuuteen ja ympäristöön liittyvät tekijät	Oman totutun sosioekonomisen aseman menettäminen. Taloudelliset haasteet Stressaava yhteiskunta - palvelujärjestelmän sekavuus Rasismi ja syrjintä	Pakolaiseksi joutuminen Pitkä turvapaikkaprosessi Ei tietoa omista vaikuttamismahdollisuuksista Kotimaassa suoritettua tutkintoa ei hyväksytä Suomessa Haasteet Suomen ilmastoon sopeutumisessa	Pakolaiseksi leimautuminen

30.10.2023

Iida-Maria Bimberg, Sosionomi AMK

Pakolaisperheiden hyvinvointia edistävät tekijät

	Viitekehyksestä ja tutkimusaineistosta nousseet tekijät	Tutkimusaineistosta nousseet tekijät	Viitekehyksestä nousseet tekijät
Perheen sisäisiin suhteisiin liittyvät tekijät	Yhdessä vietetty aika Hyvä ja aktiivinen vuorovaikutus – avoin keskustelu ja tunteiden ilmaisu Vastavuoroinen tuki –parisuhteessa toisten tukeminen	Lasten tuottama ilo Keskinäisen rakkauden kokemus Joustavat roolit	Menneiden haasteiden kohtaaminen yhdessä Lämmön ja kiintymyksen osoittaminen Vanhempien empatia lapsia kohtaan Perheenyhdistäminen Ulkopuolinen tuki vuorovaikutussuhteille
Perheen ulkopuolisiin suhteisiin liittyvät tekijät	Etäsuhteiden ylläpitäminen kaukana asuviin sukulaisiin Tuki saman kulttuuritaustan omaavilta	Suomalaiset ystävät Ystävät kotimaasta Järjestöjen toiminnot naisille Lasten kaverisuhteet	Lähellä asuvat sukulaiset Rahan lähettäminen läheisille
Kotoutumisprosessiin liittyvät tekijät	Avoin vuorovaikutus eri kulttuureista. Uskontoon turvautuminen Kohdemaan kielitaito Oman kielen ja kulttuurin ylläpitäminen ja opettaminen lapsille.	Keskustelut kotoutumisprosessista Avoin suhtautuminen eri kulttuureihin. Suomalaisilta ystävilta saatu apu. Englannin kielen taito Suomen kulttuurin opettaminen lapsille. Suomen kulttuurista, palvelujärjestelmästä ja yhteiskunnasta saatu tieto.	Tieto kohdemaan kasvatustavoista ja laeista. Yhteyden kokemukset Kokemukset saavutuksista
Terveysteen ja mielenterveyteen liittyvät tekijät	Hyvä perheen sisäinen tunneilmaisu.	Tieto stressaavan elämäntilanteen vaikutuksesta ihmisuhteisiin. Psykologilta saatu tuki. Terveyspalveluista saatu tuki.	Kokemusten jakaminen. Hyvien muistojen jakaminen. Keskinäinen luottamus. Perheen hyvä toimintakyky. Lapsikeskeinen vuorovaikutus ja virittynyt kiintymyssuhde.
Yhteiskuntaan, osallisuuteen ja ympäristöön liittyvät tekijät	Työ Turvallisuus, vapaus ja demokraattiset oikeudet Yhteiskunnan palvelut (varhaiskasvatus, koulu, sote-palvelut, kotoutumispalvelut)	Opiskelu Hyvä taloudellinen tilanne Mahdollisuus vaikuttaa Hyvät kohtaamiset suomalaisten kanssa Aiempi korkea koulutustausta Luonto, puistot ja julkinen liikenne	Palveluiden kulttuurisensitiivisyys ja inklusiivisuus Kotoutumispalveluiden perhekeskeisyys Vanhemmuutta tukevat interventiot

30.10.2023

Iida-Maria Bimberg, Sosionomi AMK

Kehittämispäivän yhteisen pohdinnan koonti

- Tutkimustuloksia pidettiin tärkeinä
- Tutkimusvaiheen tulokset eivät tuottaneet suuria yllätyksiä, vahvistivat työntekijöiden jo työssä saatua tietoa.
- Nais erityisessä työssä naisten kokemus yhteisön puuttumisesta on tullut esille.
- Asiakkailta on vaikeaa asioida viranomaisten luona – asioita ei ymmärretä (virkakielen käyttö ja byrokraattisuus esteenä)
- Joensuussa perhekoulu, on kerhotyyppistä toimintaa maahan muuttaneille perheille koulun yhteydessä
  - Oulussa vanhempainilta osallistuu vähän maahan muuttaneita vanhempia, perhekoulussa olisi enemmän eväitä vanhemmuuden tukemiseen
- Kotoutumisen tulee käsittää muutakin kuin vain työllistyminen
- Miesten tilanteeseen tulisi kiinnittää paremmin huomiota
  - Tutkimuksessakin noussut ilmiö miesten syrjäytymisestä huolestuttaa, voisiko miesten kohtaamispaikka vastata tähän? Voisiko sillä vaikuttaa myös arvomaailma asioihin?
  - Aiemmin kotoutumispalveluissa tullut esiin, että miehet kokevat joskus jäävänsä roolittomaksi uuteen maahan tultua, ja tämä voi lisätä kontrollin tarvetta perheissä.
- Oman äidinkielen tärkeys näkyy myös kentällä
  - Haasteita niin aikuisten kuin lasten opetuksessa, traumatausta vaikeuttaa oppimista
  - Pitäisikö traumatietoisuutta lisätä koulujen henkilökunnalle?
- Oman kulttuurin yhteisö voi tuottaa myös negatiivisia ilmiöitä
  - Jos yksilö ei mukaudu kaikkiin yhteisöön normeihin, seuraa yhteisöllistä kiusaamista ja häirintää, johon on vaikea puuttua. (Näkynyt järjestöjen toiminnoissa, kouluissa ja kotoutumispalveluissa)
  - Kotoutumispalveluissa näkynyt, että ne, jotka haluavat elää erillä tavalla kuin yhteisö, muuttavat yleensä lopulta pois isompiin kaupunkeihin Etelä-Suomeen

Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Luotettavuus

- Viitekehyksen lähteet valittu huolellisesti
- Haastattelurunko tehty viitekehykseen pohjaten
- Esihaastattelun avulla tarkentavia kysymyksiä ja viilauksia haastattelurunkoon
- Tulkeille lähetettiin haastattelurunko etukäteen
- Haastattelupäiväkirjaa hyödynnetty
  - Merkattu ylös toimivat/ei toimivat kysymykset
  - Pyritty tunnistamaan omia ennako-oletuksia ja välttämään niistä ohjautuvia tulkintoja
- Haastattelussa pyritty selkeään keskusteluun
- Tavoitteena oli 7 haastattelua, saatu 4 parihaastattelua, 8 henkilöä
  - Otos jäi pienemmäksi kuin toiveena oli
  - Tuloksissa näkyi saturaatiota
  - Tulosten yhteneväisyys viitekehykseen lisää tulosten luotettavuutta
- Haastattelu tallennettiin kahdella välineellä, hyödynnetty Teamsin litterointiominaisuutta
- Aineiston analyysi tehtiin haastattelua seuraavina päivinä ja automaattinen litterointi tarkistettiin
- Aineisto lajiteltiin teoriaohjaavan analyysin keinoin

Eettisyys

- Tutkimuksessa noudatettiin tutkimuseettisen neuvottelukunnan ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettisiä periaatteita
- Tutkimuksesta informoitiin tulkatusti kohderyhmälle
- Tutkimusinfo annettiin osallistumisesta kiinnostuneille omalla äidinkielellä, suostumuslomake käännettiin ennen suostumuksen antoa
- Henkilötietoja kerättiin vain tarvittava määrä tulkkivarauksia ja haastatteluiden järjestelyitä varten --> tiedot säilytettiin tietoturvallisesti ja tuhottiin
- Haastattelujen tulokset kuvattiin niin, ettei niistä voi tunnistaa yksittäistä vastaajaa
  - Ei esimerkiksi mainita osallistujien äidinkieltä tai kotimaata

Tutkimuksen suosituksia

Pakolaisperheille tulisi kehittää sellaisia ennaltaehkäiseviä palveluita, jotka:

- Vahvistavat perheen sisäisiä suhteita ja vanhemmuutta ja edistävät perheen suotuisaa vuorovaikutusta ja toimivaa tunnelmaisua
- Vahvistavat perheen ulkopuolisia suhteita
  - Työskentelyssä transnationaalisten suhteiden huomioiminen
  - Myös miehille suunnattua toimintaa
- Edistävät perheen kotoutumista
  - Mahdollisuus tietoon, ohjaukseen
  - Kotoutumiskoulutukseen jouhevasti pääseminen
  - Mahdollisuuksien luominen kotoutumisprosessista ja erilaisista kulttuureista keskusteluun
- Edistävät koko perheen terveyttä ja mielenterveyttä
  - Perhenäkökulma terveyspalveluissa, esim. Psykoedukaation tarjoaminen koko perheelle
  - Oikea aikainen tuki ja hoito
- Edistävät perheen aktiivista osallisuutta yhteiskunnassa
  - Hyviä väestösuhteita edistävät toiminnot
  - Taloudelliseen pärjävyyteen tukeminen (esim. opastus etuusasioissa, talousneuvonta ja -ohjaus, ruoka- ja materiaalituki)

- **Yhteistyö on välttämätöntä** -> suosituksena monitoimijaisen verkoston kokoaminen oman alueen palveluiden kehittämiseen
  - Mahdollistaisi ideaapajojen ideaalitalan
  - Yhteistyö sujuvammaksi ja roolit selkeämmäksi - päällekkäisen työn välttäminen
  - Yhteisen tiedottamisen tehostaminen
  - Yhtenä tavoitteena toimintojen kokoaminen palvelutarjottimiksi
- **Kaikissa palveluissa on tärkeää huomioida perhenäkökulma** - myös kotoutumisen edistämisen palveluissa
- **Ammattilaisten osaamista tulee vahvistaa kaikilla sektoreilla** -> koulutusta aiheesta sote-, kasvatusta- ja kotoutumisalan työntekijöille
- **Jatkotutkimusta aiheesta tarvitaan**
  - Kutakin osa-alueita voisi tutkia erikseen syvällisemmin
  - Määrällistä tutkimusta isommalla otannalla tarvitaan

Kiitos!

Lisätietoja ja koulutuspyynnöt:

Iida-Maria Bimberg,

lida-maria.bimberg@pohde.fi

lida.bimberg@gmail.com

Lähteet

- Amit, Arora, Baker, Jess R., Best, Catherine t., Dadich, Ann, Eapen, Valsamma, George, Ajesh, Kaplun, Catherine, Kohloff, Jane, Schmied, Virginia, Taman, Shanti, Zwi, Karen 2019. Optimising refugee children's health/wellbeing in preparation for primary and secondary school: a qualitative inquiry. BMC Public Health 19 (812), 1-11. Hakupäivä 29.1.2023. <https://doi.org/10.1186/s12889-019-7183-5>.
- Atwell Rebecca, Gifford, Sandra M., Mc-Donald-Wilmsen, Brooke 2009. Resettled refugee families and their children's futures: coherence, hope and support. Journal of Comparative Family Studies 40 (5), 667-692. Hakupäivä 29.1.2023. <http://www.jstor.org/stable/41604320>.
- Bergner, Disa 2018. Children's influence on wellbeing and acculturative stress in refugee families. International journal of qualitative studies on health and well-being 13. Hakupäivä 27.1.2023. <https://doi.org/10.1080/17482631.2018.1564517>
- Castaneda, Anu, Rask, Shadia, Koponen, Päivikki, Mölsä, Mulki, Koskinen, Seppo (toim.) 2012. Maahanmuuttajien terveys ja hyvinvointi. Tutkimus venäläis-, somalialais- ja kurditaustaisista Suomessa. Tampere: Terveysten ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 61/2012. Hakupäivä 20.12.2022. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-245-739-4>.
- Castaneda, A. ym (2018). Pakolaisten mielenterveys Suomessa –PALOMA-käsikirja, THL.
- Charwood, Grace, Douglas, Michalel, Hansen, Vibeke, Pit, Sabrina Winona, Wood, Nina & Zecchin, Christopher 2019. BMC Public Health 19 (143). Hakupäivä 23.1.2023. <https://doi.org/10.1186/s12889-018-6328-2>.
- Choummanivong, C., Poole, G.E, Cooper, A. 2014. Refugee family reunification and mental health in resettlement. Kötuitui: New Zealand Journal of Social Sciences Online 9 (2), 89–100. Hakupäivä 19.12.2022. <https://doi.org/10.1080/1177083X.2014.944917>.
- Dalgaard, Nina Thorup, Montgomery, Edith & Timshel, Isabelle 2017. A systemic review of risk and protective factors associated with family related violence in refugee families. Child Abuse & Neglect 70, 315-330. Hakupäivä 15.12.2022. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2017.06.023>.
- Eltanamy, H., Leijten P., van Rooij F. & Overbeek, G. 2021. Parenting in times of refuge: A qualitative investigation. Family Process, 61, 1248-1263.
- Enebrink, Pia, Ghaderi, Ata, Giles, Colver Jack, Kimber, Birgitta, Oppedal, Brit, Västhaagen, Maja, Özdemir, Metin & Özdemir, Sevgi Bayran 2022. Refugee parents' experiences of coming to Sweden: A qualitative study. International Journal of Intercultural Relations 91, 97-109. Hakupäivä 28.1.2023. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2022.08.010>.
- Eruyar, Seyda, Maltby, John & Vostanis, Panos 2018. Mental health problems of Syrian refugee children: the role of parental factors. European Child & Adolescent Psychiatry 27, 401–409. Hakupäivä 27.1.2023. <https://doi.org/10.1007/s00787-017-1101-0>.
- Eunjung, Kim & In-Sook, Lee 2022. Effects of parenting education programs for refugee and migrant parents: a systematic review and meta-analysis. Child Health Nurs Res 28 (1), 23-40. Hakupäivä 28.1.2023. <https://doi.org/10.4094/chnr.2022.28.1.23>.
- European Union 2022. Statistics on migration to Europe. Hakupäivä 17.11.2022. https://ec.europa.eu/info/strategy/priorities-2019-2024/promoting-our-european-way-life/statistics-migration-europe_en.
- Fegert, J.M., Diehl, C., Leyendecker, B., Hahlweg, K., Prayon-Blum, V., Scientific advisory council of the federal ministry of family affairs, senior, citizens, women and youth 2018. Psychosocial problems in traumatized refugee families: overview of risks and some recommendations for support services. Child and Adolescents Psychiatry and Mental Health 12 (5), 1–8. Hakupäivä 20.12.2022. <https://capmh.biomedcentral.com/articles/10.1186/s13034-017-0210-3>.
- Fineran, Susan & Kohli, Hermeet, K., 2020. "If they misbehaved, we took a stick to discipline them": Refugee mothers' struggles raising children in the United States. Child & Family Social work 25 (2) 488-495. Hakupäivä 27.1.2023. <https://doi.org/10.1111/cfs.12705>.

Lähteet

- Flanagan, Natalie, Johnsen, Anna Thit, Halpin, Rory, Hansen, Maj, Rottmann, Nina, Sheaf, Greg & Vallieres Frederique 2020. Crossing borders: a systematic review in identifying potential mechanisms of intergenerational trauma transmission in asylum-seeking and refugee families.
- Europe Journal of Psychotraumatology 11, 1–13). Hakupäivä 20.12.2022. <https://doi.org/10.1080/20008198.2020.1790283>.
- Jongmas, Marian J., Kleber, Rolf. J., Mooren, Trudy. T.M., Out, Dorothee & van Ee, Elisa 2016. Parental PTSD, adverse parenting and child attachment in a refugee sample. Attachment & Human Development 18 (3). 273–291. Hakupäivä 28.1.2023. <https://doi.org/10.1080/14616734.2016.1148748>
- Halme, N, Hedman, L., Ikonen, R., & Rajala, R. (2018). Lasten ja nuorten hyvinvointi 2017. Kouluterveyskyselyn tuloksia. Helsinki, THL.
- Kokkonen, Lotta 2010. Pakolaisten vuorovaikutussuhteet. Keski-Suomeen muuttaneiden pakolaisten kokemuksia vuorovaikutussuhteistaan ja kiinnittymisestäään uuteen sosiaaliseen ympäristöön. Jyväskylän Yliopisto.
- Kääriälä ym. (2020). Suomi seuraavan sukupolven kasvuympäristönä. Seuranta Suomessa vuonna 1997 syntyneistä lapsista, joilla on ulkomailla syntynyt vanhempi. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. Raportti 15/2020. Helsinki 2020.
- Muggli, Z., Mertens, T., Säi, S., Amado, R., Teixeira, A., Vaz, D., O. Martins, M., 2021, Migration as a determinant in the development of children emotional and behavioral problems: a quantitative study for Lison region, Portugal. Teoksessa: International journal of environmental research and public health 2021, 18, 375.
- Perreira, K & Orneals, J. 2011. The Physical and Psychological Well-Being of Immigrant Children. Teoksessa: The Future of children, 2011, Vol 21 (1), s. 195-218
- THL, Kouluterveyskysely 2019–2021, hakupäivä 6.9.2021, https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/ktk/ktk3u/summary_syntypera2?alue_0=601309&vuosi_0=v2019&prntg_0=prntg1&kouluaste_0=161293&sukupuoli_0=143993&mittarit_0=199594&mittarit_1=199937&mittarit_2=403332#
- THL, Kouluterveyskysely 2019–2021, hakupäivä 6.9.2021, https://sampo.thl.fi/pivot/prod/fi/ktk/ktk3u/summary_syntypera2?alue_0=601309&vuosi_0=v2019&prntg_0=prntg1&kouluaste_0=161293&sukupuoli_0=143993&mittarit_0=199594&mittarit_1=199937&mittarit_2=403332#
- Timshel, I., Montgomery E., Thorup Dalgaard, N., 2017. A systematic review of risk and protective factors associated with family related violence in refugee families. Teoksessa: Child abuse and Neglect – The international journal. 70 (2017), 315-330.
- Osman, Fatumo 2017. Ladnaan. Evaluation of a culturally tailored parenting support program to somali-bom parents. Stockholm: Karolinska Institutet. Hakupäivä 23.11.2022. <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:1167648/FULLTEXT01.pdf%20>.
- Jiang, Shan & Ren, Qiang 2021. Acculturation Stress, Satisfaction, and Frustration of Basic Psychological Needs and Mental Health of Chinese Migrant Children: Perspective from Basic Psychological Needs Theory. International journal of environmental research and public health 18 (4751), 1–11. Hakupäivä 25.1.2023. <https://doi.org/10.3390/ijerph18094751>.
- Weine, Stevan, Muzurovic, Nerina, Kulauzovic, Yasmina, Besic, Sanela, Lezic, Alma, Mujagic, Aida, Muzurovic Jasmina, Spahovic. Dzemila, Feetham, Suzanne, Ware, Norma, Knaf, Kathleen, Pavkovic, Ivan 2004. Family Consequences of Refugee Trauma. Family Process 43 (2), 147-160. Hakupäivä 20.12.2022. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.2004.04302002.x>.
- Wilmsen, Brook 2013. Family separation and the impacts on refugee settlement in Australia. Australian Journal of Social Issues 48 (2), 241-262. Hakupäivä 29.1.2023. <http://dx.doi.org/10.1002/j.1839-4655.2013.tb00280.x>.